

105738

III. 398

AZ

É M K É

1904. évi

JELENTÉSE.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

AZ 1904. ÉVI MÁJUS HÓ 28-ÁN KOLOZSVÁRT TARTANDÓ

XX. RENDES KÖZGYÜLÉSRE

IRTA ÉS ÖSSZEÁLLITOTTA:

SÁNDOR JÓZSEF

ORSZ. KÉPVISELŐ, T. ALELNÖK-FŐTITKÁR.

KOLOZSVÁRT.

HUSZADIK JELENTÉS.

AZ

E M K E

1904. évi

JELENTÉSE.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

AZ 1904. ÉVI MÁJUS HÓ 28-ÁN KOLOZSVÁRT TARTANDÓ

XX. RENDES KÖZGYÜLÉSRE

IRTA ÉS ÖSSZEÁLLITOTTA:

SÁNDOR JÓZSEF

ORSZ KÉPVISBLŐ, T. ALELNÖK-FŐTITKÁR.

KOLOZSVÁRT.

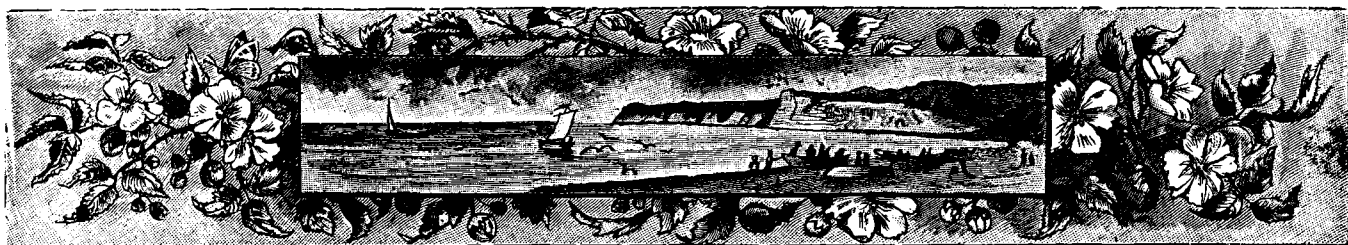
105738

BCU Cluj / Central University Library Cluj

A)

ÖSSZEFOGLALÁS.

Tisztelt Közgyűlés!

A folyó évvel 20 ik esztendeje telik le annak, hogy az Emke megalakult. Husz év előtt még csak a Fmke, az Orsz. Magyar Iskola-egyesület, a Szatmármegyei Széchenyi társulat, s egy pár kisebb vidéki és megyei köz-művelődési egyesület, továbbá a Székely- és Csángó-magyar egyesületek voltak a hasonló társadalmi intézmények. Azóta kétségtelenül az Emke példájára és annak sikerei alatt jöttek létre: a Dunántuli, s a mult évben a Délmagyarországi magyar közművelődési egyesületek, a melyekkel immár az ország egész területe behálózva s a társadalmi kulturális munkára a szervezet megadva van. Ez alakulások egy területre nézve az egész ország támogatását kétségtelenül megosztották. Hátha még hozzávesszük azt a számos irodalmi, általános nemzeti, iparpártoló stb. egyesületet, melyek némiképen rokon gyanánt, husz év óta elárasztották az országot: ily körülmények között méltán örvideni, sőt csodálni lehet, hogy az Emke a nemzet áldozatkészségéből nemcsak fennáll, hanem nagymértékű kulturális kiadásai mellett alapvagyonát a lefolyt évben is **47.044 K 05 f** új készpénz-gyűjtéssel növelni tudta. Ebben nincsenek benne az újabb tagdíjvárandóságok és a hagyatékok.

E növekedéssel együtt az egyesület alapvagyonra folyó évi (Alapvagyon.) márczius hó 31 én **2,900,343 K 90 f-t** tett ki, a következő elhelyezés mellett: helyi és vidéki pénzüintézetekben 903.481 K 05 f, értékpapirokban 676.452 K, földbirtokokban 564.124 K, épületekben 436.312 K 98 f. hagyatékokban 111.234 K 62 f, állami és községi kölcsönökben 102.163 K 52 f, várandóságok 90.550 K 24 f, készlet 9.222 K 92 f, felszerelések 6.802 K 57 f. A mint e számadatokból kitünik, az egyesület körültekintőleg többféle értékben igyekezett vagyonát felosztani, hogy a veszélytől és a változó gazdasági esélyektől vagyona és rendes évi jövedelme megvédve legyen. Az Igazgató-választmány intézkedésére az idén megkezdett a takarékbetéteknek tőleg óvadékképes értékpapirokban és esetleg újabb földbirtokban is elhelyezése, s lépések tételtek, hogy az épületek közül a m. kir. Kereskedelemügyi miniszter, illetve a M. Á. V. Igazgatósága a kolozsvári üzletvezetőségi bérházat, mely 15 évi bérszerződés mellett kizárólag a saját céljaira épült, örökáron lehetőleg vegye meg, miután a bérleti idő lejártával ugy az Emkére, mint az Üzletvezetőségre nézve ez látszik a legelőnyösebbnek. Ha e vásár végbemehet, az egyesület kizárólag a saját céljaira építene Kolozsvárt újabb helyiséget. A fenti összegben nincs benne az az 500.000 K, a mit a m. kir. Földművelésügyi miniszter, az egyesületre szállandólag, az algyógyi alapítványi birtokba befektetett, s nincs benne az ugyancsak ott levő 293.054 K-s marosi vashid, mely bizonyos számú évek mulva szintén az egyesületé lesz.

Szám- és pénztárvizsgálatot tartottak báró Bánffy Ernő (Szám- és pénztárvizsgálat.) nagybirtokos elnöktele alatt dr. Sárkány Lajos ref. főgymn. tanár, erdélyi ev. ref. egyházkerületi tanügyi előadó és Gyárfás Benedek jószágigazgató, mint számvizsgáló bizottsági tagok, 1904. évi márczius hó 11-én. Mindent rendben találtak s

ezt a zárószámadásokra vezetett záradékkal és a közgyűléshez intézett külön jelentéssel is igazolják. Ennek alapján Merz a Lajos kir. tanácsos, főpénztáros és Szekula Ákos ellenőr számára a felmentvény megadását javasolják

Az előadtuk törzsvagyion évi jövedelme a leggondosabb kezelés mellett **153.192 K 56 f.** Elég szép bevétel: megváltozik azonban a kedvező kép, mihelyt meggondoljuk, hogy az évi jövedelemből nem kevesebb, mint **128.267 K 09 f** le van kötve visszatérő járadéksegélyekre és kiadásokra. s az idei költségvetés szerint már az év elején csak 24 925 K 47 f volt a szabadon felhasználható összeg. Ennek rendeltetéséről is az Igazgató-választmány már az április havi ülésen, a mikor a segélyeket rendesen kiszoktuk osztani, gondoskodott, úgy hogy alig 3539 K 15 f maradt még rendelkezésre az év végéig netalán felmerülő rendkívüli segélyekre. Ezzel szemben nem kevesebb, mint 200.000 K-ra menő segélykérés érkezett be, úgy hogy a Választmány kénytelen volt a lehető kielégítést több évre beosztani.

A 153.192 K 56 f tőkekamat jövedelemnek s illetve mert 12.000 K f hoztunk át az 1903. évről egy konkrét célra, a 165 192 K 56 f-t **(Felhasználás.)** kitevő költségvetési tételnek felhasználása a folyó évben a következő:

	Rendkívüli	Rendes	Összesen
1. Algyógyi gróf Kun Kocsárd székely földműves iskolára és székely fiu-árvaházra fordítatik	—	43000.—	43000.—
2. Hat Emke-iskolára	250.24	8044 09	8294.33
3. Tizenegy kisedővódára	321.12	10284.03	10605.15
4. Emke-iskolák és óvodák vegyes kiadásaira	—	5987.07	5987.07
5. Iskola építési segélyekre	28000.—	—	28000.—
6. Nyolcz gyermekmenedékhelyre	—	700.—	700.—
7. Három szakiskola támogatására	—	860.—	860.—
8. Tizenkilencz néptanítói jutalomra és egyszersmindenkorra szóló segélyre	4080.—	522.10	4602.10
9. Népiskolákra átmeneti külső bevételek után	—	800.—	800.—
10. Székely ipari segélyekre és ösztöndíjakra a Kovács Sándor féle alapból	4750.72	1583.57	6334.29
11. Huszonöt felekezeti iskolára és papi segélyre	1900.—	1330.—	3230.—
12. Népkönyvtárak, népdaloscörök, újabb Emke-daloscönyv kiadására és ifjusági egyesületek szervezésére	2703.56	6600.—	9303.56
13. Bizalmas segélyekre a rendelkezési alapból	1849.60	—	1849.60
14. Vegyes segélyekre és kiadásokra	—	4762.10	4762.10
15. Culturális-alapok és Emke bérház alap növelésére közgyűlési határozatok értelmében	—	3948.11	3948.11
16. Bérházak fenntartási költségei	—	9898.90	9898.90
17. Dologi kiadások	—	5900.—	5900.—
18. Kezelési költségek személyi kiadásai	—	10200.—	10200.—
19. Tagdíj behajtásokért és új tagok gyűjtéseért	2400.—	—	2400.—
20. Egyesületi szolga illetményei	—	978.20	978.20
21. Újabb segélyekre év végéig rendelkezésre áll	3539.15	—	3539.15
Összesen	49.794.39	115 398 17	165 192.56

Látható ebből, hogy az egyesület csupán 12 600 K-t fordít egész ügykezelése és irodája fentartásának személyi összes rendes kiadásaira; a többi az Alapszabályszerű célok javára használta fel és pedig oly különböző célra, hogy csak akkor tűnik fel az Emke szükséges volta, ha e segélyek sokféleségére gondolunk, melyek az Emke nélkül kielégítetlenül maradnának E segélyek bővebb részletezése a Költségvetésnél található.

Külön intézkedés kötelezvé, az egyesület legnagyobb alkotásáról, az **algyógyi székely földműves iskoláról** megemlékezni. Kiemeljük, hogy a m. kir. Földművelésügyi miniszter intézkedéséből a székely-actióra való tekintettel az idén az intézetet a szokásos 32 tanuló **(Algyógyi székely földműves iskola.)**

helyett, 53 ösztöndíjas tanuló látogatta. A sepsiszentgyörgyi székely fiúarvaházból ájtott árvák száma 20, a kik külön tanítottak. Az intézelben az állam részéről befektetett 500.000 K-val az építkezések körül-belül befejezve vannak, s ma már 112 gazdasági és más épület van a 2000 holdas alapítványi birtokon. Az egyesület ellenőrző-bizottsági tagjai gyanánt az intézetet kétszer meglátogatták: a t. alelnök-főtítkár, mint bizottsági elnök, L é s z a i Ferencz kir. tanácsos, földbirtokos, P o l c z Rezső Kolozsvár sz. kir. várost. ügyésze, és gróf K u n István előadó a kit a miniszterrel egyetértőleg ezen tanévben kért fel az egyesület e tisztre. A gróf K u n Kocsárd születés házában Algyógyon elhelyezett ereklye muzeum a nagy gróf tulajdonát képezett egy rend butorral szaporodott Igazgató: G á s p á r József. A birtok jövedelme 1891-től 12.712 K 06 f-ről 52.567 K 06 f-re emelkedett, a mi a nagy befektetés és az okszerű kezelés eredménye. Az intézet birtokán, az u. n. csigmói hegyen a magyar államvasutak tüdőbeteg sanatóriuma számára 25 holdat engedünk át örökáron csekély összegért. A gróf B e t h l e n András és dr. D a r á n y i Ignác nevéhez fűződik ez iskola megteremtése és felvirágoztatása.

Az i s k o l á k é s ó v ó d á k köréből megemlítjük, hogy az állam mintájára az Emke is behozta a tanítók és óvónők fizetés-pótlékait, s hogy szünni nem akaró és folyton szaporodó járadéksegélyeink daczára is az utóbbi közgyűlések határozatai értelmében megindítottuk az i s k o l a é p i t ő a k c z i ó t, melyet önálló iskoláink és óvodáink államosítása reményében hozott be az egyesület Igy megfelelő feltételek mellett megszavazott s részben ki is utalt eddig a Választmány iskolaépítésre: Benedekfalvára (Szilágymegye) 1000 K, Dobokára (Szolnok-Dobokamegye) 2440 K, Hidegségre (Csikmegye) 5000 K, Magyarlétára (Torda-Aranyosmegye) 5000 K, Mezöménesre (Maros-Tordamegye) 2000 K, Nagyrápoltra (Hunyadmegye) 300 K, Ózdra (Alsó Fehérmegye) 12000 K, Szépkényerüszentmártonra (Szolnok-Dobokam.) 1000 K, Vajdakamarásra (Kolozsmegye) 12000 K, Vizszilvásra (Szolnok-Dobokamegye) 1000 K. összesen 41.740 K iskolaépítő segélyt.

(Iskolák és óvodák köréből.)

I s k o l á i n k é s ó v ó d á i n k államosítása azonban, bár már 1902. május hó 25-én kérelmeztük, a közbejött parlamenti obstrukció miatt is, még mindig nem mehetett végbe. Tudomásunk van azonban róla, hogy a kir. Vallás- és közoktatásügyi miniszter ur saját műszaki osztálya által, átadandó épületeinket megvizsgáltatta s az államháztartás rendes menetének helyreálltával most már remélhetjük a transzakció végbemenetelét Fontos ez azért, mert az államosítással egyszerre 38.570 K 55 f évjáradék kiadása szabadulna fel az Emkének, melyet évről évre újabb iskolaépítésekre fordíthatna s a már kész intézmények olcsó átadása mellett újabb alkotásokra, kivált a Székelyföldön fordíthatná figyelmét az egyesület.

(Iskoláink és óvodáink államosítása.)

Nagy számu vegyes segélyeink közül, melyekre 19 738 K (Vegyes segélyek.) 09 f-t fordítunk, kiemeljük, hogy mintán a k i s b a r c s a i magyarok nagyrészben most már őseik hitére visszatértek, s az állami iskolán kívül, templommal, papilakkal és lelkészszel ellátva vannak: az együvé tartozó Csernakeresztur is kapott ez évben az egyesülettől 697 K-t erő harangokat, melyeket a közadakozásból összejtött kötoronyba állítottak. Ezzel az Emke a Csernavölgye mentén bekoronázta azt a visszamagyarosító akciót, melyet 28 év előtt, 1877-ben az u. n. Hunyadmegyei mozgalom kezdett, s melyet az egyesület vett át. Ösztöndíjaink közül érdekes a V i d a I l o n a szinművésznőé, a ki a bukaresti román »Nemzeti színház« tagja volt, s a kit 1200 K ösztöndíjjal a Rákosi Szidi-féle szini iskolába hoztunk át. Hasonlóképen 600—600 K ösztöndíjjal láttuk el I s t ó k Jánost, a szobrászati mesteriskola jeles növendékét és a bukaresti születésü H o r v á t h Gézát ugyanitt. M. kir. mintarajziskolai növendékünk Sz á s z István, s 7 székely fiut taníttatunk a m. kir. iparművészeti iskolában. Ösztöndíjas székely tanulóink vannak még más szakiskolákban is. Külön néptanítói jutalmak egyesületünknel: a G y e r t y á n f f y István kir. tanácsos, ny. áll. Paed. igazgató évi 220 K dija a legymagyarabb tanítónak; a Nemes-féle 200 K, melyet a tanév végén május 29-én B i r ó Béla apátkanonok osztott ki 25

gyermek közt Kolozsvár monostori tizedében. Gyertyánffy István a f. évben alapítványának örök időkre biztosításaképen 3000 K összeget tett le egyesületünknel, mely nevén állandóan külön fog kezeltetni. Lelkeszi segély, miután a papi fizetési minimum államilag és egyházilag már rendeztetett, csak 1330 K van még egyesületünknel, melyet szerződés értelmében még 17 évig fizetni tartozunk. Gondolkozott azonban a Választmány, hogy ezt a járadékterhet is esetleg egy összeggel váltsa meg. Megemlítjük, hogy a névmagyarosítás előmozdítására nyomtatott folyamodási mintát készítettünk s a szokásos díjakat is pénztárunkból felajánltuk.

A népoktatást segítő emez intézményeinkkel lépésről lépésre hálózunk be egész Erdélyt. Népkönyvtárakra 12.176 K 89 f-t fordítottunk 1903 ban is; egyedül az E. G. E. től 4400 drb gazdasági művet vettünk át 880 K-ért Népkönyvtáraink száma 179, szétküldés alatt 31, együtt 210. Daloskörök száma 108 Ifjúsági egyesületeké 38. Az utóbbiak szervezését különben a m. kir. Vallás és közoktatásügyi miniszter is elrendelvén, ilyenek az Emkétől függetlenül is alakulnak. Ezen kívül számos esetben adtunk könyvküldeményeket, felvilágosításokat a m. kir. Földművelésügyi miniszter gazdasági könyvtára megnyerése tárgyában. A Muzeumok- és könyvtárak orsz. tanácsával állandó összeköttetésben állottunk s egyetértőleg jártunk el. Fontos elvi jelentőségű rendeletet eszközöltünk ki a kir. Belügymin. 1903. nov. 13-án 103.175. sz. alatt kelt leiratával, mely szerint a népkönyvtárak és daloskörök, ha azok nem önállóan hanem mint az egyesület bizottságai munkálnak, külön alapszabályra nem szorulnak. Daloskörü jutalmakra 1500 K-t fordítottunk. Olvasóköreink, dalosköreink és ifjúsági egyesületeink részt vettek az otthelyi nemzeti és más ünnepekben s ezzel is emelték a közszellemet. A körösi Emke-olvasó egyesület gyűjtést indított a község nagy szülőtte Körösi Csoma Sándor emlékének megőrzésére tárgyában.

Kiadványaink voltak ez évben Dr. gróf Kun Géza (Kiadványok.) tiszteleti elnökünknek »Fajunk lebediai és etelközi művelődése«-ről szóló tavalyi nagyenyedi közgyűlési felolvasása; Balogh Pál »Erdély fajnői és a székelykérdés«, továbbá »Fajnépességi viszonyaink az erdélyi részek körül« című ethnikai művei; Deák Gerő 3 ik kötet Emke-daloskönyve 4 szolamu férfikarra, 5000 példányban. (Megjelent a Lampel Róbert Wodianer F. és Fiai kiadásában.) Dr. Generich Gusztáv felolvasását »A tuberculosis viszonya az iskolához«, 1000 példányban nyomattuk ki az iskolák számára. Azon kívül anyagi segítséget szavaztunk meg: dr. Ajtay József és dr. Ludwig Rezső »Magyar nemzeti állam és a nemzetiségek«, Sebestyén Ede »A romániai magyarok élete« és Elek Gyula »Tanító és tanítvány című műveik megjelenéséhez.

A ki figyelemmel átnézi Költségvetésünk részletezését, látni fogja, hogy az algyógyi székely földműves iskolával és árvaházzal, ipari és más kulturális segélyeinkkel évi jövedelmünk majdnem felét kizárólag székely célokra adjuk. Összeköttetésben állunk a m. kir. Földművelésügyi miniszter székelykirendeltségével; a lezajlott Székely-kongresszust illetőleg, — melyre 2000 K-t költöttünk — az elsők voltunk, kik a közművelődési határozatok mikénti végrehajtásáról az O. M. G. E.-nek beszámoltunk; s a kivándorlás megakadályozására, illetve ellensúlyozása szempontjából az államkormányval és az illetékes egyházi főhatóságokkal egyetértésben nem egy intézkedést tettünk és áldozatot hoztunk. Részt vettünk az E. G. E. által egy »Székely-kiállítás« rendezése tárgyában 1904. február hó 2-án egybehívott értekezleten, s ott épen egyesületünk álláspontja győzött, midőn egyhangulag kimondatott, hogy a kiállítás előkészítésére közös bizottság küldetik ki, mely az anyagi és tárgyi feltételek egybeállítása és biztosítása után alkalmas időben fog javaslatot tenni az ujonnan egybehívandó értekezlet elé. Épen a székely ipar és forgalom érdekében léptünk összeköttetésbe: a M. kir. Kereskedelmi Muzeummal, hol a múlt évben székely iparosoknak 14 048 K 48 f árúadtak el; az Idegenforgalmi- és utazási vállalattal Budapesten, mely utóbbinak honismer-

tető füzeit kijavítottuk. A számos székely ipari ösztöndíjon kívül közvetítettük a kereskedő és iparostanonczok, munkások és cselédek ügyében hozzánk jött megkereséseket.

A honi iparpártolás a terén folytattuk azt a társadalmi mozgalmat, melyet a múlt évben Fekete Gábor kir. ítélőtáblai elnök, **(Honi ipar.)** directórium, választmányi tag indítványára főleg a magyar kereskedő világ megnyerése szempontjából indítottunk. A »Pártoljuk a magyar ipart!« feliratu tábláinkat szétküldöttük s a kereskedőket felkértük, hogy üzletükben tartott honi iparcikkeket írják ki a tábla alá. A fiókválasztmányokat is ismételt körirattal kerestük meg az iparpártoló eszme ébrentartására. Nehezen megy azonban mindaddig a dolog, míg a honi vállalatok is nem igyekeznek versenyre minél képeőbb árukat előállítani s míg a közönség reászedésétől Livatalosan megállapított s ellenőrzött védjegy meg nem óv. Örömkre szolgál, hogy a múlt évben Budapesten létrejött »Magyar Védő Egyesület«-ben a honi iparpártolásának immár országos társadalmi szerve alakult, s hogy az O. M. K. E. erdélyi szervezkedésével a magyar kereskedő osztálynak a honi ipar fejlesztése céljából is hazafias küldetése új rugót nyert. A »Magyar Védő Egyesület« alakulásakor az Emkehez intézett átiratában kifejezte, hogy az Emke iparpártolása az új egyesületnek »világító gyertyaként szolgál«, s viszont az O. M. K. E. 1904. április hó 3-án Kolozsvárt történt alakuló közgyűlésén, ép úgy, mint a »Magyar Gyáriparosok Országos Szövetsége« tavalyi alakulásán az Emke küldöttségileg képviseltette magát, s a megalakulást üdvözölte. A cél érdekében egyes konkrét kérdések kapcsán közvetlenül, vagy iparpártoló szövetségünk útján érintkeztünk a kir. Kereskedelemügyi miniszterrel, az Orsz. Iparegyesülettel, az ország összes kereskedelmi és iparkamaráival, a M. kir. Kereskedelmi-Muzeummal, a kaszinókkal, kereskedőkkel stb. A hazai gyárakat minden előfordult panasz, vagy a közönség köréből jött felszólalás esetében az orvoslásra megkerestük s az eredményt közzétettük a lapokban. A Selyemtermelési orsz. kormánybiztosság megkeresésére tanítóinkat köriratilag hívtuk fel a szederfa tenyésztés bevezetésére. Anyagilag segítettük a Hétfalusi nő-egylet csángó házi-ipar vállalatát és a választói kosárfonó szövetséget s különösen az iparosoktatás, iparostanoncz iskolák segítése s az orsz. iparművészeti iskolába jutott székely fiúk támogatása által igyekeztünk közvetlenül hatni, mert maga az egyesület vagyonát az Alapszabályok értelmében gyáralapításokba, kockázatos vállalatokba nem fektetheti.

Epen a védjegy szempontjából vezettük be az Emke-iparcikkék pártolását s adtunk példát ez által más erkölcsi testületeknek és egyesületeknek is, egyesületünk gyárvizsgálatok és szigorú ellenőrzés által örködvén az illető iparcikkék valóban honi eredete fölött. Az egyesület által engedélyezett iparcikkék után az 1903 évben befolyt: temesvári Emke-gyújtó után 3000 K, budapesti Unió rizskeményítő után 1530 K 62 f, Rigler-féle Emke levélpapír, irodai és kereskedelmi papír után 973 K 76 f, nagyváradi Berkes-féle irodai padló és parkett fényezőmáz után 315 K 50 f, Flóra-féle Emke-gyertya és szappan után 268 K 44 f, Ujpesti magyar pamutipar r. t. pamutvászna után 131 K 13 f, budapesti Halász-féle szivarkahüvely és szivarka-papír után 70 K 95 f, budapesti Hochsinger-féle Emke-ténta és pecsétviasz után 65 K 51 f, budapesti Stiassny-féle kék festék után 50 K, maradvány 26 K 90 f, összesen 6432 K 81 f. Ezen kívül még csak a Frank-Kiss-féle kolozsvári cserépkályhára adtunk engedélyt; egyéb iparcikk az Emke czime alatt nincs, bár számosan folyamodtak. Annál botránnyosabb, hogy egy osztrák gyár az egyesület engedélye nélkül nevünk alatt osztrák kaszákat hozott forgalomba; a mi ellen azonban erőteljesen tiltakozván, a m. kir. Kereskedelemügyi miniszter ur fellépésére Ausztriában is ez a védjegy töröltetett.*) A visszaélésről az ország összes kereskedelmi- és iparkamaráit, a vas-kereskedőket és a hirlapokat is értesítettük. Az Emke-iparcikkekből székely ipari alapot létesítünk; kamatjaiból már az idén segítettük a budapesti »Székely Otthon«-t. Gyárvizs-

**(Emke-
iparcikkék.)**

*) Tájékoztató ide írjuk, hogy a cég czime: Franz de Paul Schröckenfux, in Rossleiten Ober-Österreich.

gálatokat tartottak Budapesten. Temesvárt és Nagyváradon többször napokon át Merza Lajos kir. tanácsos, főpénztáros és Beregszászy László főkönyvvezető.

Kiküldöttek által képviseltette magát az egyesület: az E. K. E. 1903. aug. hó 30-iki brassói közgyűlésén, továbbá az Orsz. Magyar Szövetség 1903. szept. hó 15-iki kassai, és a D. M. K. E. decz. hó 8-iki szegedi alakuló közgyűlésén, valamint a Kolozsvárt előfordult minden nemzeti, közművelődési és más özszejövetelen. A D. M. K. E. alakuló közgyűlésén tartott szép beszédében mondotta gróf Apponyi Albert, az Emke örökös tiszteletbeli tagja, hogy az Emke »a magyar közművelődési egyesületek királya.« A F. M. K. E. 1903. szept. hó 15-iki losonczi közgyűlését sürgönyileg üdvöztük.

Általán, azt az elvet tartva szem előtt, hogy az érintkezés a nemzeti egység legbiztosabb összeolvasztója, sűrű levelezésben állottunk a magyar kir. kormány egyes tárczaminiszterein és az erdélyi magyar egyházi főhatóságokon kívül, a társ- és rokon egyesületekkel, köztük első sorban a F. M. K. E., D. K. E., D. M. K. E., Székely-egyesület és Székely Társaságok elnökségeivel. Havi értesítőinket és Évi-jelentésünket az összes közművelődési és irodalmi egyesületekkel rendszeren kicseréltük s hozzánk érkezett bárminemű megkeresésekre örömmel állottunk rendelkezésre. Idevonatkozik Fekete-Nagy Béla Emke-jegyző azon elfogadott indítványa, hogy a társ- és rokon egyesületekkel a barátságos érintkezést keressük.

A mult 1903. évi június hó 2-án Nagyenyeden tartott emlékeztetes Közgyűlés határozatait végrehajtottuk. Nagyenyed város közönségének és az Alsófehérvármegyei választmánynak, mint a megyének a köszönet elküldetett. Dr. gróf Kun Géza tiszteleti elnök, v. b. t. t.-nak a közgyűlés színén tartott nagy értékű történelmi felolvasását közrebocsátottuk. Dr. Márki Sándor kir. tud. egyetemi tanár, választmánvi tagnak az 1848—49-es nagyenyedi vértanuk sirjánál s Nagy Károly ref. theol. tanár, Emke jegyzőnek néhai Kovács Sándor nagyenyedi mérnök, 200 000 K-s alapítónk sirjánál mondott emlékbeszédeit ez Évi-jelentésben találja az olvasó. A Közgyűléssel kapcsolatban, másnap június 3-án Szászvároson rendezett gróf Kun Kocsárd emléktábla leleplezési ünnepen az egyesületet gróf Beldi Ákos elnök vezetése alatt a főtitkár, a főpénztáros, Hory Béla vál. tag és Kovács János unit. főgymn. tanár képviselték. Simon Ferencz ref. Kun-kollegiumi igazgatónak a leleplezésénél mondott beszédet szintén ez Évi-jelentésben közöljük.

Husz év alatt az egyesület az erdélyi városok nagyobb részét már bejárta Közgyűléssel, sőt Ő Felsége a király megkoronáztatásának 25 éves emlékűnepe s az ezredéves ünnep alkalmával Budapesten is tartottunk Közgyűléseket. Erdélyben még Besztercze, Dicsőszentmárton, Erzsébetváros és Kézdivásárhely vannak hátra, a hová Közgyűléssel mehetünk. E városok mindenikével érintkezve, az idénre csak Kézdivásárhely volt abban a helyzetben, hogy elfogadhassa az Emkét: miután azonban csak rövid idő kérdése, hogy a derék székely város közelében lelepleztessenek a Zagoni Mike's Kelemen emlék és a Körösi Csoma Sándor emlék, mely utóbbi érdekében csak most bocsátott ki az Emke 5000 drb. gyűjtőivet, közös egyetértéssel czélszerűnek látszott a Közgyűlésnek ez emlékek leleplezési idejére elhalasztása, a mikor is az ország nagy részvételével látogathatjuk meg a Székelyföldet. Így történt a folyó évi Közgyűlésnek, miután tavaly a vidéken voltunk, Kolozsvárt maradása.

Az Igazgató-választmány a mult Közgyűlés óta tartott 8 ülést, melyen 215 fő és 70 alhatározat, együtt 285 határozat hozatott. Az üléseket helyből és vidékről rendszeren 42-en látogatták. Ugy a Választmány, mint a Dir. ülésein rendszeren gróf Beldi Ákos elnökölt; két esetben gróf Kornis Viktor alelnök és egy esetben gróf Teleki Domokos alelnök. A jegyzők, u. m. Balogh Károly ref. koll. tanár, dr. Csernátoni Gyula kir. tan., tanfelügyelő Fekete-Nagy Béla városi tanácsos, Kovács Dezső ref. koll. tanár és Nagy Károly ref. theol. tanár felváltva végezték teendőiket. Jogügyekben Gajzágó Manó jogtanácsosunk mellett egyes vidéki felkért jogtanácsosaink jártak el.

A Directórium tartott 10 ülést és hozott 280 fő- és 65 al-összesen 345 jegyzőkönyvi határozatot. E fontos előkészítő és végrehajtó szervezet tagjává az elhunyt Deák Albert helyébe az Igazgató-választmány egyhangulag Fekete Gábor kir. ítélő táblai elnököt választotta meg, a ki e tisztelet elfogadni szíveskedett. Régi tagok Biró Béla apátkanonok és báró Feilitzsch Arthur cs. és kir. kamarás, a Képviselőház alelnöke, és a tisztikar tagjai. (Directórium.)

Fiókválasztmányaink majdnem mindenike külön tartott Közgyűlést és saját jelentését az Ügyrend értelmében külön adta ki. Számuk 60 és pedig egy székesfővárosi, 2 alföldi, 16 megyei; 7 városi és 34 vidéki választmány. Ujjá szerveződött a Hunyadvármegyei 1903. december hó 13-án báró Jósika Lajos nagybirtokos elnöklete alatt, a Máros-Tordavármegyei f. évi apr. 30-án Deák Lajos kir. tanácsos, tanfelügyelő elnöklete alatt. Különösen ki kell emelnünk a fiókok ügybuzgó pénztárosait, a kik lankadatlan buzgalommal szedik be a tagdíjakat s 44 esetben 3028 K. 51 f.-t küldöttek be. A fiókválasztmányi szervezet kimutatása a Részletezésnél található. (Fiókválasztmányok)

A tagok száma 78 örökös, 2056 alapító, 6612 régi rendes, 1842 új Alapszabályok szerinti rendes, 1678 pártoló, együtt 12.266. (Tagjaink.) Szaporodott az alapítók sora hárommal, belépett és ciklusát újította 753 rendes és 153 pártoló tag. A múlt Közgyűlés óta ujonnan belépett alapító tagok kötelezettsége kerek 5000 K., az új ciklus rendeseké 3000 K., a ciklusát újított régi rendes tagoké 3000 K., s a pártolóké 300 K. körüli összeget tesz. A Választmány kimondotta, hogy jövőre a rendes tagoknak is a Munkácsy Mihály készítette rajz alapján, mely egy gyermeket tanító anyát ábrázol, tagsági oklevelet adunk.

Az alapítók között gróf Apponyi Albert, v. b. t. t., orsz. képviselő, az Emke örökös tiszteleti tagja, mint 1885. óta alapító, a 11-ik évi 200 K.-t fizette és ez évenként fizetni ígérte, míg Isten életének kedvez; Szentes város 17-és 18-ik és Karczag város a 10-ik 200 K.-val szerepelnek; továbbá az Emke-dalokönyv 3-ik kötetének közreadása alkalmából a Lampel Róbert (Wodianer F. és Fiai) budapesti könyvkiadó cég 200 K.-val növelte eddigi 600 K.-s hasonló alapítványát. Érdekes új alapítvány a »Kun-Karczagi leányoké a Karczagon 1903. június 28-án tartott Székely-ünnepély jövedelméből«: 200 K.-val. Ez ünnepélyen egyesületünk felkérésére Balogh Pál olvasott fel a székely-kérdésről. (Alapítók.)

Hagyatékban a múlt közgyűlés óta befolyt: özv. id. Somssich Imréné, szül. Siskovics Mária után (meghalt 1902. május hó 31-én, Mikén, Somogy megye) 2000 K. és Fuchs Nándor után (meghalt 1902. november hó 18-án Budapesten) 2000 K. Új hagyaték: özv. Vojnics Tivadarné, sz. Vojnics Máriától 2000 K, dr. Rajmann Károly orvostól (meghalt 1904. december 1-én Budapesten) 1000 K és özv. Veréb Istvánné-Bacsonyi Johannától Debreczenből 10 K. Az idén befejeződött az 1890. április 19-én Budapesten elhunyt Orbán Balázs báró, orsz. képviselő hagyatéki pere is, melynek alapján a tövisi ingatlan után befolyt 10 000 K, regale kötvények és birtokbérlet után 941 K 42 f., mihez hozzávéve az életében tett alapítványokat, a nevében levő összeg most kitesz 13.505 K 42 f. Nagyszámu régebbi hagyatékaink vannak tárgyalás alatt. A tragikus véget ért Móricz Józsefnek, ki mindenét az egyesületre hagyta, sírjára 1903. május hó 15-én diszes sírkőt állítottunk a végrendelet szerint. Péter Eszter volt abonyi lakos 4000 K alapítványt hagyván a kir. vallás- és közoktatásügyi miniszternél az összeg évi $\frac{2}{3}$ -ad rész jövedelmét a miniszter az Emkének rendelte iskolai célra. (Hagyatékok.)

Évenként ujuló állandóbb jellegű s nagyobb adományok voltak: Egyesült Budapest Fővárosi Takarékpénztártól, mely régi alapító is, 100 K; Szeged-Csongrádi Takarékpénztártól 50 K; Magyar Aczélárugyár r. t.-től Budapestről »a szállított anyagok szállítói által a számla értékének 1%-nyi leengedett összegéből létesült alap 5%-ában« 35 K; debreczeni »István« gőzmalomtól 25 K; Öcsöd községtől, mely szintén régi alapító, 20 K; Budapesti Hírlap gyűjtése egyszer (Adományok.)

18 K. 60 f., másszor 14 K 22 f.; Antalfy Lajos ny. ezredestől Budapestről, élete végéig 4 K; Verespataki m. kir. Bányavezetőségtől az 1903. évben befolyt bányalátogatási díjakban 13 K 70 f.; Hódmezővásárhelyi Népbanktól, Hódmezővásárhelyi központi takarékpénztártól 10—10 K. Számos alkalmi adomány érkezett az idén is fogadások, birságok, vitás nyeremények, alkalmi összejövetel stb. czimén is. Ezek közt Osváth Dániel feledi főszolgabíró egy „ítéletből“ azzal küldött 3 K 90 f-t, hogy az Emke az az intézmény, »a mely a legáldásosabb munkát végzi a magyar hazában«.

Elhunytak: Pótsa József, v. b. t. t. cs. és kir. kamarás, Háromszékvármegye főispánja, az Emke ezen megyei választmányának (Elhunytak) elnöke, 1903. július hó 9-én Sepsiszentgyörgyön; Velits Ödön ny. polgármester, Igazgató-választmányi tag, 1903. december hó 8-án Tordán; dr. Haller Károlyné, szül. Szentkirályi Gizella az Emke kolozsvári nőválasztmányának alelnöke, 1904. február 9-én Budapesten; továbbá: Radnóti Dezső az E. K. E. főtiktára, 1903. november hó 13-án Kolozsvárt, a ki egyesületünknel kezdte rövid, de eredményes pályafutását; Tokaji János marósbogáti ny. ref. lelkész, 1903. december hó 28-án Kolozsvárt, a ki hazafias működéséért nyugalomba lépésekor átiratilag üdvözölt volt az egyesület, és Barcsay Kálmán főispán alapító tag, 1903. december hó 31-én Déván, a ki a Csernavölgyi magyarság megtartásában állott az Emke buzgó szolgálatára. Minde-
nik temetésen testületileg vett részt az Emke, s részvétét illő formában örökitette meg. Mult évi május hó 26-án Kolozsvárt elhunyt Directórium és Választmányi tagunk Déak y Albert haláláról a tavalyi közgyűlés már részvétellel emlékezett meg; buzgó tagunk sirjánál a Nagy Károly ref. theol. tanár, Emke-jegyző tartotta emlékbeszédet az Évi-jelentés részleteinél közöljük.

Átiratilag üdvözölte az Igazgató-választmány: Biró Béla (Üdvözetek) apátkanonok, pápai praelátus, kolozsvári esperes plebánost, mint az Emke Directoriumi és Választmányi tagját, 40 éves papi jubileuma alkalmából; báró Feilitzsch Arthur cs. és kir. kamarás, orsz. képviselőt, ugyancsak Directoriumi és Választmányi tagot a magyar képviselőház alelnökévé történt megválasztatása alkalmából; és dr. Csernátóni Gyula beszterczei kir. tanfelügyelőt, Emke jegyzőt, 20 éves tanügyi munkásságáért kir. tanácsos czimmal történt legfelsőbb kitüntetése alkalmából. A legutóbbi választmányi ülésen mondta ki az Emke, hogy dr. Haller Károly min. tanácsos, egyetemi tanárt, az egyesület első ideiglenes elnökét, aztán több éven át alelnökét, örökös tiszteletbeli tagunkat, jogakadémiai és egyetemi tanársága 40 éves jubileuma alkalmából, mely május hó 23-án, az Emke közgyűlése előtt, Kolozsvárt lesz, az egyesület küldött-ségileg üdvözli, s ez alkalomból olajképét az Emke tanácsterme számára megfesteti.

Az ügyellátást illetőleg: iktatóra érkezett a mult Köz- (Ügyelletes) gyűlés óta: szellemi ügyszer 848, anyagi 301, együtt 1149 darab. Kiadatott szellemi 949, anyagi 253, együtt 1202, ügyszer. Iktattatott és kiadatott összesen 2351 önálló ügyszer. Postára adatott: vidékre 22 040, helyben kézbesítve 500, csomag 20, együtt 22560 külön darab. Pénzkiutalás történt 536 esetben. Nyugta kiadatott 2538 darab. Nyomdailag, vagy írógépen sokszorosított irat szétküldetett 28.000 darab.

Kimutattuk, hogy az Emke körültekintő gondnal minden (Befejezés.) erejét a reáráított feladat teljesítésére fordítja. Kimutattuk, hogy ez az erő az óriási czéllal szemben elégtelen. Azért ismét és ismét kérünk mindenkit, hozza meg áldozatát a nemzeti ügyszer oltárára s adományával, tagsági díjával és a ki teheti, alapítványával lépjen a támogatók közé. Hiszen az egyesületről mondta volt Kun Kocsárd gróf, a ki mindenét adta, hogy: „a létrejött hazai legjótekonnyabb intézet az Emke.“ Es az Emke feladatáról mondta gróf Apponyi Albert gróf, a ki évi 200 K-át áldoz, a mig él, hogy: „Erdély az a csatatér, melyen nemzeti jövőnk felett a döntő ütközet foly.“ Ezt érezte meg szívével az a debreczeni szegény özvegy asszony, a ki végrendeletében ép legutóbb az Emkének 10 K-t hagyott s a nagy czélra való tekintettel írta Tóth Lőrincz az Emke albumába:

„Add meg az eszközöket, ha akarsz elérni magas czélt:
Áldozatok nélkül nincs siker és haladás!“